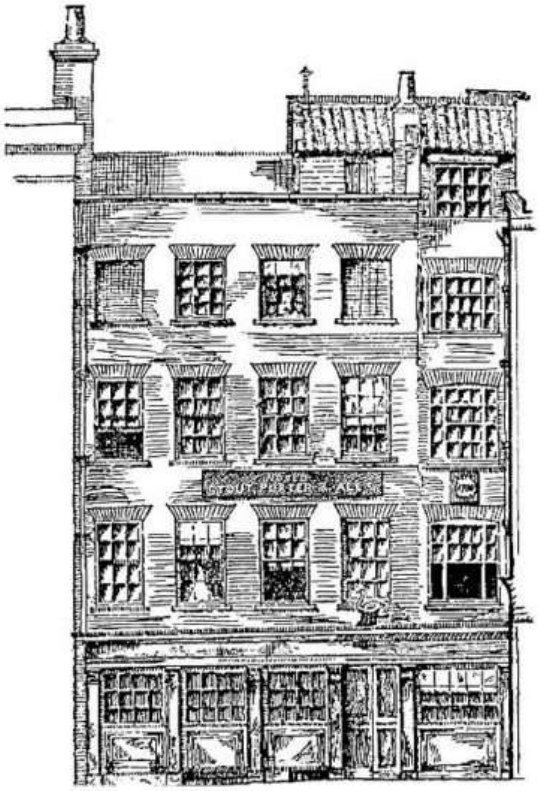
Tapınakçılar Siyonistler ve Masonlar – İkinci Kitap

Bölüm 7

Önceki Bölüm : Royal Society

Büyük Loca

Günümüzdeki Masonluğun kuruluşu...

Sonunda bu aşamaya geldik.

Bu kadar oyalanışımızın nedeni, bu oluşumun Siyon Örgütü ve Royal Society ile bağlantısını ortaya koyabilmekti. Önce onları anlatmalıydık ki, günümüzdeki yani modern ya da Spekülatif Masonluğun kuruluşuna ilişkin gerçekler çok daha iyi anlaşılabilsin.

Masonlar, bu kurumun tarihçesini özetle şöyle anlatıyor:

"15. yüzyıl öncesinde, inşaatçılık mesleğine Masonluk, bunu kendilerine meslek edinmiş kimselere "mason" denirdi. Sonradan masonlar, toplum içinde "özgür insan" sayılma hakkını elde edip, bundan böyle "özgür mason" olarak anıldı. Her özgür mason topluluğuna da genel olarak "loca" dendi.

Localar, birbirlerinden ayrı, bağımsız çalışan kuruluşlardı. Herhangi bir ülkede hepsinin ortak olduğu bir örgüt yoktu. Sadece her yerde ortaklaşa benimsenerek uygulanan kurallar ve yöntemler, kurumun kendine özgü bir töresi, gelenekleri vardı. [Eskiden Osmanlı Devleti'ndeki lonca sistemi de böyleydi. Ancak bundan ötürü "loca" sözcüğüyle "lonca" sözcüğü arasında bağlantı kurmak yanlıştır. Çünkü Osmanlı'daki lonca, tüm esnaf ve zanaatkârlar için geçerli bir ortak terimdir ama Avrupa'da loca sadece inşaatçılık mesleğinde söz konusu olmuştur.]

15. yüzyıl ortalarından başlayarak, localara bu meslek ile doğrudan ilgisi olmayan birtakım seçkin kişilerin de alınmasına başlandı. Localara kabul edilen bu kişilere "kabul edilmiş mason" dendi. Kabul edilmiş masonlar loca üyesiydi ama yönetim işlerine karışmazdı.

16. yüzyıldaki bilimsel ve ekonomik gelişmeler, inşaatçılık mesleğini eski geleneklerine bağlı olarak sürdüren locaları sıkıntıya soktu. 18. yüzyıl başında bu meslek, tarihteki dönemini kapatmaya hazırlanır gibi bir duruma düştü.

Londra'daki Saint Paul Locası 1702 yılında bir bildirge yayımlayarak, artık kabul edilmiş masonların da özgür masonlar ile özdeş haklara sahip olacağını duyurdu.

Kimi kabul edilmiş masonlar, Londra'daki locaların yönetimini ele aldı. 1717 yılında, dörteski locayı bir araya getirerek birleşmelerini sağladılar. Böylece, Masonluğun ilk düzenli örgütü olan ***Londra Büyük Locası*** *kuruldu."*

Bu anlatımda hiçbir anormallik görünmüyor. Doğru!... Londra'da dört loca bir araya gelerek yepyeni bir örgüt oluşturmuş ve buna "büyük loca" adı verilmiş. Aslında bu anlatımda bir yanlış ya da art niyetli olduğunu ileri sürebileceğimiz bir vurgulama var ama bu da açıkça belli değil.

Bu anlatılanların her biri kendi içinde ayrı ayrı doğru. Fakat bunları böyle art arda dizerek sonunu Londra Büyük Locası'na bağlamak yanlış.

Ayrıntılar ortaya serilmedikçe, bu yanlış da doğru sanılıyor.

Nitekim günümüzde masonlar hâlâ bu tarihçenin böyle olduğunu kabul ediyor hatta savunuyor. Çünkü bilgisine güvendikleri masonlar, yüzyıllarca bu tarihçeyi böyle anlatmış.

O güvenilen masonların bilgisine bir diyecek yok. Onlar da kandırılmış.

Şimdi masonlar, kendi ilkeleriyle çelişkiye düşerek, anlatılan bu tarihçenin yanlış olduğuna ilişkin bir görüş içeren alternatif anlatımı, "anti-masonik bir girişim" olarak bile niteleyebiliyor.

*** * ***

İnşaatçılık mesleğini yürütmeyerek bambaşka bir amaç peşinde koşacak olan bu yeni örgüte niçin büyük loca denmiş?

O tarihlerde herkes istediğince bir araya gelip bir dernek kuramazdı. Royal Society bile ne güçlüklerle kurulmuştu. Rozkruacılar, ona hiç de "krallığa özgü" anlamına gelen o "royal" sıfatını takmak istemezdi. Fakat ne yapabilirlerdi ki?... Başka nasıl resmen örgütlenebilirlerdi ki?... Kral öyle buyurunca, örgütlenme uğruna buna boyun eğmiş, razı olmuşlardı.

Londra Büyük Locası'nın kurulduğu tarih dikkatinizi çekti mi? 1717.

Oysa Saint Paul Locası, yukarıda sözünü ettiğimiz bildirgesini bu tarihten tam 15 yıl önce yayımlamış. Ardından, en geç birkaç yıl içinde bu örgütün kurulması beklenirdi. Ancak kurulamamış.

Neden acaba?

Masonların anlatımlarında bu sorunun doğru dürüst bir yanıtı yok.

Biz ise niçin olamadığını önceki bölümde anlatmıştık.

Hani güzel bir atasözümüz vardır: *"Demir tavında dövülür."* denir. 1702 yılında bu işi bir an önce gerçekleştirmek istiyorlardı. Ancak ortam böyle bir örgütlenmeye elvermiyordu. Kraliçeye takılıp kalmışlardı.

Gerçi inşaatçı masonların cephesinde hiç kimsenin karşı çıkmadığı o bildirgenin hiç yararı olmadı da değil. En azından, localardaki kabul edilmiş mason sayısının artmasına, bu kişilerden kimilerinin de üyesi olduğu locanın yönetiminde yer alabilmesine olanak sağlandı. Fakat tasarlanan örgütlenme, İngiltere'yi despotça yöneten Kraliçe Anne döneminde gerçekleştirilemedi.

Kimse de kalkıp Kraliçe'ye bu despotluğun hesabını soramazdı.

*** * ***

Kraliçe Anne, 1714 yılında öldüğünde, tarihte monarşilerde çok görüldüğü gibi ardında tahta çıkacak bir varis bırakmamıştı. Soy ağacı izlendi. Birleşik Krallık tahtına çıkması gereken kişinin 1. Charles'ın kız kardeşinin torunu, Hanover (Brunswick-Lüneburg) hanedanından Prens Georg Lıdwig olduğu belirlendi. Stuart hanedanını sürdüren 3. James, istediği kadar Fransa'da «Asıl kral benim. İngiltere tahtı benim hakkımdır.» diye bar bar bağırıp dursun.

Georg Ludwig İngiltere'ye gelip **1. George** adını alarak tahta çıktığında, Siyonistlerin örgütlenme tasarımı bakımından hiçbir şey değişmedi. Belki kralı buna razı edebilmek için çalışılabilirlerdi ama bir kez ağzından «Hayır!... Öyle şey olmaz!» sözü çıkacak olursa, yapılabilecek hiçbir şey kalmazdı. Sonra bekle ki o da ölsün!

Geleneksel inşaatçılık mesleğini yürüten locaların ise, böyle bir özel izin almasına gerek yoktu. Kral George, Sir Isaac Newton'un A planının on küsur yıl önce Kraliçe Anne tarafından uygunsuz bulunarak engellenmiş olduğunu bilmiyordu. Böyle bir şey, yeni kralın bilgisine öncelikle sunulacak önemli bir konu niteliğiyle kayıtlara geçmemişti ki…

Dolayısıyla, 12 yıl önce yürütülememiş olan B planından cayıldı. Yine A planına dönüldü.

Daha doğrusu, ikisi birleştirilip bir "C planı" yapıldı.

Buna göre; zaten varlığını sürdüren localar üstüne büyük bir loca kurma olanağı vardı. Ancak yenilerini eklediler. Hazırlıklarını iki yıl içinde bitirdiler. Londra'da dört locanın bir araya gelip **daha büyük bir loca** oluşturduğunu duyurdular.

İşte bu yeni loca, geleneksel inşaatçılık mesleğini yürüten diğer localardan daha büyük olduğu için **"büyük loca"** olarak nitelendirildi. Üstelik böylece bu örgütün öteki localara oranla üstünlüğü vurgulanıyordu.

Daha sonra bu terim, "birçok locanın oluşturduğu mason örgütü" anlamına gelmek üzere kullanılır oldu. Ancak bu yapılanlara engel olabilecek sorunlar giderildikten sonra…

Dolayısıyla, İngilizce olarak kullanılan terim **"Grand Lodge London"**, başlangıçta Büyük Londra Locası anlamında kullanılmışken, iki üç yıl gibi kısa bir süre sonra Londra Büyük Locası anlamına çekiliverdi. Büyük bir loca kimliğinden çıkarılıp, localardan oluşan bir federatif örgüt biçimine sokuldu.

Büyük Üstat

İnşaatçı masonlar, bir locayı yöneten kişiye üstat diyordu. Şu halde büyük bir locayı yöneten kişinin unvanı da büyük üstat olmalıydı.

Konu "büyük üstat" kavramı olunca, bu bağlamda farklı bir görüş ileri sürenler var. Şöyle diyorlar:

«Bu unvanın geleneksel inşaatçılık mesleğiyle ilgisi yoktur. Doğrudan Siyon Örgütü'nün etkisiyle benimsenmiştir.»

Masonların anlattıklarına bakılırsa, bu sav pek inanılası gibi görünmüyor ama bu konuda şöyle bir açıklama daha yapılıyor:

«Masonlar, Londra Büyük Locası kurulduktan sonra ortaya çıkarılmış bir tarihsel köken uydurmacasına inanıyor ve günümüzde bile bunun gerçekten böyle olduğunu sanıyor. Bu doğru değildir; çalınmasına karar verilmiş bir minareye uydurulmak üzere önceden hazırlanmış bir kılıftır.

Günümüzdeki (Spekülatif) Masonluk, bambaşka bir amaçla kurulmuştur. İngiltere'de ortaya çıkışı bir rastlantı değildir. Politik bakımdan ele geçmiş olan bir fırsatın zekice kullanılmasını sonucudur. Nitekim bir locadaki tek görev unvanı üstat ve onun yardımcıları olan nazırlar ile sınırlı bırakılmamıştır. Masonlukta geleneksel inşaatçılık mesleğinde gerekmediği için bulunmayan başka görevler ve unvanlar da oluşturulmuştur. Üstelik bu, büyük loca kurulur kurulmaz, hemen yapılmıştır.»

Şayet yukarıdaki sav bu kitapta özetleyerek anlattığımız derlemeyle karşılaştırılırsa, tamamına olmasa bile bir bölümüne hak vermemek olanaksız görünüyor. Bu arada, tarihteki mason yazarların bu bağlamda yanıltılmış olduğuna ilişkinin kanı güçleniyor.

Londra Büyük Locası'nın, geleneksel inşaatçılık mesleğini daha geniş boyutta yürütebilmek gibi bir amacı yoktu. Gücünü yitirmiş ve yakında tarihe karışmak üzere olan bu mesleğin yerine yepyeni ve bambaşka bir kurum konmuştu. Bu işlem, görünüş bakımından zaten mevcut bir örgütsel yapının üzerine konmuş gibi, ondan yararlanılarak yapılmıştı.

Böyle olunca, elbette bu yeni kurumun üyelerine, öteden beri inşaatçılık mesleğini uygulayanlar gibi "mason" denecekti. Başka ne denebilirdi ki?

Pardon!... Sadece mason değil, özgür mason. [Türkiye'deki masonların çoğu "hürmason" terimini kullanıyor. Eskiden aynı anlamda İngilizceden dönüştürme "farmason" ve Fransızcadan dönüştürme olan "franmason" terimleri de kullanılmış.]

*** * ***

Mason yazarlara göre, -tarih boyunca masonik yazında yer almış olduğu üzere- Londra Büyük Locası'nı kabul edilmiş masonlar kurdu.

Kimilerinin buna itirazı var. «Hayır, Londra Büyük Locasını kuranların hepsi kabul edilmiş mason değildi.» diyorlar. Oysa Londra Büyük Locası'nı kuranlar, bu konuda bile bile lades oynamış olamaz. Kuruculardan kimisi hatta birçoğu, bir locada yıllardan beri bir kabul edilmiş mason niteliğini taşımakta olmayabilir. Bu kişiler, büyük loca kurulmadan kısa bir süre önce hatta belki son dakikada Masonluğa alınıp bir locaya üye edilivermiştir. O tarihte *"Bir büyük loca kuracak olanların en az şu kadar yıldan beri bir locanın üyesi olması gerekir."* diye bir kural yoktu ki... Çünkü daha önce Masonlukta büyük loca diye bir örgüt yoktu.

Dolayısıyla, gelin günümüzdeki Masonluğun bu ilk büyük locasını kuran kişilerin, bu kuruluştan önce Masonluğa girmiş "kabul edilmiş masonlar" olduğunu kabullenelim.

Buna karşın, Londra Büyük Locası'nı kuranların ilk işlerinden biri bundan böyle "kabul edilmiş mason" sıfatını bir yana bırakıp doğrudan "özgür mason" sıfatına sahip çıkmak oldu. Üstelik bu kuruma birtakım yeni ilkeler getirdiler. Büyük locayı, inşaatçılık mesleğini sürdürmekte olan localardan çok farklı çalışmalar yapacak biçimde örgütlediler. Buna bağlı olarak, kendilerine özgü kurallar ve yöntemler koymaya giriştiler. Fakat bir yandan da, getirdikleri bu yönelimi açıkça ortaya koymaktan özenle sakınarak, geleneksel inşaatçılık mesleğinin tümüne sahip çıktılar.

İnşaatçı masonlar açısından, inanılmaz bir komplo…

İşte bunun üzerine, İngiltere'de, inşaatçılık mesleğinin öteden beri geçerli kural ve yöntemleri uyarınca çalışmalarını sürdüren localar kızılca kıyameti kopardı. Kabul edilmiş masonları nankörlükle, çağlar boyunca onurla taşımış oldukları "özgür mason" adını çalmakla suçladılar. Ancak onların bu haklı çırpınışına aldırış eden olmadı.

Günümüzdeki Masonlukta bir de **"özgür ve kabul edilmiş"** diye bir sıfat var. Bu, "özgür mason" ile "kabul edilmiş mason" terimlerinin birleşimidir yani eski ile yeninin buluşturulmasıdır ama bu çok daha sonra ortaya çıktı.

Masonluğun Anayasası

Londra Büyük Locası dört locanın bir araya getirilmesiyle kurulmuştu. Fakat hızla gelişti; bu hızlı gelişim uyarınca yeni localar kuruldu çünkü her locadaki üye sayısı sınırlı tutuluyordu. Büyük locanın kuruluşunun beşinci yılında, locaların sayısı 20 olmuştu.

Büyük locanın en yetkili organına **"genel kurul"** denmişti; bu organ, her locanın üstadı ile nazır denilen yardımcılarından oluşmaktaydı. Yılda dört kez toplanırdı. Büyük üstat da bu kurulda seçilirdi.

Seçim… Avrupalıların o tarihte bile alışık olmadıkları bir yöntem.

İlk büyük üstat olarak Anthony Sayer seçilmişti. Sonra sırasıyla George Payne, Jean Théophile Désaguliers, yine George Payne, Montagu Dükü John ve Wharton Dükü Philip büyük üstat oldu.

Yazılı bir kural yoktu ama saydığımız bu büyük üstatların hepsi sadece birer yıl görevde kaldı. (Aynı konu localar için de söz konusuydu ve bu daha sonra büyük locada bir başka sorun yarattı.)

*** * ***

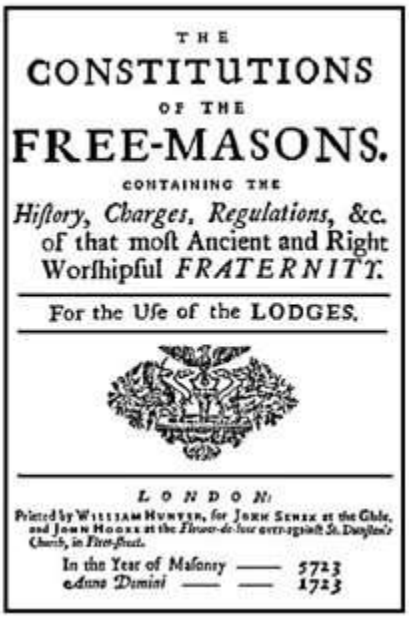
Günümüzdeki mason kuruluşlarından bazıları, kendi benimsedikleri tarzdaki Masonlukta, eski zamanlarda (Operatif Masonlukta) geçerli olan kuralların ve yöntemlerin hiç değiştirilmeksizin korunmakta olduğunu savunmaktadır.

Oysa bakıyoruz da, daha Londra Büyük Locası'nın kuruluşuyla birlikte çok şey değiştirilmiş. En basitinden geleneksel inşaatçılık mesleğinde bir loca üstadı, işini yürütebildiği sürece yaşamının sonuna kadar locasının başında dururken, yenilenen (Spekülatif) Masonlukta bu kural hiç de korunmamış.

Dolayısıyla yeni Masonluk, aslında geleneksel inşaatçılık mesleğinden hayli farklı bir tarzda örgütlenmişti. Bu farklı tarzına uygun bir anayasasının olması gerektiği öngörülmüştü. [İngilizcede bu amaçla **"constitution"** terimi kullanılıyor. Gerçi Türk masonlar öyle demiyor ama bunun Türkçesi "anayasa".]

Bu amaçla düzenlenen tasarı, birkaç yıl süren tartışmaların sonunda Londra Büyük Locası'nın genel kurulunda kabul edilip, 1723 yılında yürürlüğe kondu.

Bu kitabın kapak sayfası şöyle:

THE
CONSTITUTIONS
OF THE
FREE-MASONS.
CONTAINING THE
History, Charges, Regulations, &c.
of that moſt Ancient and Right
Worſhipful *FRATERNITY.*
For the Uſe of the LODGES.
LONDON:
Printed by WILLIAM HUNTER, for JOHN SENEX at the Globe,
and JOHN HOOKE at the *Flower-de-luce* over-againſt St. Dunſtan's
Church, in *Fleet-ſtreet.*
In the Year of Maſonry —— 5723
eduno Domini —— —— 1723

Bir Presbiteriyen rahibi olan **James Anderson**, bu anayasanın hazırlanışında çok emek harcamıştı. Bunun yer alacağı kitabın kapsamına yerleştirilmek üzere bir de "Masonluk Tarihi" yazdı. Bu yüzden Masonluğun bu ilk anayasası, daha sonra değiştirilmiş olmasına karşılık

Anderson'un Anayasası olarak da anılmıştır. [İngilizcedeki aslı "Anderson's Constitutions" olarak geçer. Ancak Türkiye'de bundan söz edilirken "Anderson Nizamnamesi" terimi de kullanılmıştır.]

Bu anayasa, Masonlukta "çok önemli bir tarihsel belge" olarak benimsenir. Altı asal maddeden oluşur. İçlerinde en önemlisi ve üzerinde en çok durulmuş olanı ilk maddedir. "Tanrı ve Din Üzerine" başlığını taşıyan bu birinci madde, o tarihlerde İngiltere'deki dinsel çevrelerin tepkisiyle karşılaşmış, daha sonra masonlar arasında da fırtınalar kopmasına neden olmuştur.

Anayasanın söz konusu birinci maddesi şöyle düzenlenmişti:

"Bir mason, ayrıcalığı ile töresel yasaya uymak zorundadır; ve eğer sanatı doğru olarak anlıyorsa, hiçbir zaman budala bir tanrıtanımaz olmayacak, ne de dinle ilgisiz bir özgür düşünce sahibi olacaktır. Eski zamanlarda masonlar, her ülkede, o ülkenin ya da ulusun dinini, her ne olursa olsun benimsemekle yükümlü tutulmuştu. Şimdi özel kanılarının kendilerine bırakılması, bütün insanların üzerinde uyuştuğu bir dine uymaları, hangi inanç veya mezhepten olursa olsunlar iyi ve doğru ya da onur sahibi ve dürüst insan olmaları daha uygun görülmektedir. Böylece Masonluk, birbirlerinden her zaman için uzak kalacak kişiler arasındaki gerçek dostluk uzlaşmasını sağlayacak bir ortam ve birleşmenin merkezi olmaya dönüşür."

İlk bakışta "o günün koşulları altında gayet güzel" olarak nitelenebilecek olan bu anayasa maddesi birdenbire ve hızla değil, ağır ağır, sözcüklerin ve terimlerin üzerinde teker teker durularak dikkatle incelenecek olursa, birtakım sorunlar içerdiği görülür.

Örneğin "budala bir tanrıtanımaz" ne demek?... Sonra, "din ile ilgisiz bir özgür düşünce sahibi" ne demek?... Daha sonra gelen şu "hangi inanç ve mezhepten olursa olsunlar" sözüyle acaba ne denmek istenmiş?

Dolayısıyla, bu maddede tümüyle ne dendiği açık seçik bir şekilde belli değildir. Herkes farklı bir yorum yapabilir. Yapmıştır da...

Bu nedenle de, belki aslında bu anayasa sadece o tarihte ve İngiltere'de geçerli olabilirdi; evrensel bir nitelik taşımıyordu.

Nitekim Anglikan Kilisesi de bu maddenin kapsamındaki bazı sözleri Hıristiyanlığın özüne aykırı gördü ve değiştirilmesini istedi. Kilise, özellikle şu "bütün insanların üzerinde uyuştuğu bir din" kavramına takılmıştı.

Anayasanın ikinci maddesi "Yüksek ve Alt Düzeyde Devlet Memurları Üzerine" başlığını taşıyordu. Başlığı öyleydi ama kapsamında özetle bir masonun krala, devlete ve hükümete karşı baş kaldırmaması gerektiği, öyle yaparsa desteklenmeyeceği belirtiliyordu.

Üçüncü maddenin başlığı "Localar Üzerine" diye konmuştu. Bu maddede her masonun mutlaka bir locanın üyesi olması ve üyesi olduğu locanın toplantılarına katılma zorunluluğundan söz edilmekteydi.

"Üstatlar, Nazırlar, Kalfalar ve Çıraklar Üzerine" başlığını taşıyan dördüncü maddede, bir masonun derecesinin hangi koşullarla yükseltilebileceği, locasında nasıl nazır ve üstat olabileceği anlatılıyordu.

“Çalışma Süresince Mesleğin Yönetimi” başlığı altındaki beşinci madde ise, inşaatçı masonların mesleki çalışmaları sırasındaki tutum ve davranışlarıyla ilgili kuralları kapsamaktaydı.

“Davranışlar Üzerine” başlığını taşıyan altıncı madde, kendi içinde altı bölüme ayrılmıştı. Bunlarda sırasıyla, loca toplantısında, toplantı ertesinde, loca dışında kardeşler buluştuğunda, mason olmayanların yanında, evde ve çevrede, daha önce tanışılmamış bir kardeşle buluşulduğunda masonların nasıl davranmaları gerektiği anlatılıyordu. Bu madde, hem ezoterik sistemin gereği olan hem de töresel nitelikli birtakım kuralları içeriyordu.

Son olarak da, masonlar arasında bir uyuşmazlık doğduğunda mahkemeye gidilmemesi, uyuşmazlığın loca içinde çözümlenmesi gerektiği belirtilmişti.

Geleneksel inşaatçılık mesleğini âdeta yeni baştan düzenleyen bu kurallar üzerine, Londra Büyük Locası’na bağlı olmayan localar hayli patırtı çıkardı. «Bu örgüt kendisini ne sanıyor da bizim yüzyıllardan beri süregelmiş mesleki kural ve yöntemlerimizi kendi kafasından değiştirip, yeniden düzenlemeye kalkışıyor?» diye yakınıyorlardı.

Fakat yakınmakla kaldılar. Daha önce kendi aralarında örgütlenememiş olmanın acısını çektiler.

Aslında Londra Büyük Locası geleneksel inşaatçılık mesleğinin kural ve yöntemleriyle hiç ilgilenmezdi bile... Fakat ilgilenmek zorundaydı çünkü kendisini bu mesleğin üst düzeyindeki en yetkili kurumu gibi gösteriyordu. Öyle olmayacaktı da Masonluğun temeline Siyon Örgütü’nün emelleri mi konacaktı?... Rozkrua Tarikatı’nın ilkelerinden, Tapınak Şövalyeleri, Alşimi, Hermetizm ve Kabala gibi konulardan mı söz edilecekti?... Öyle yapılsaydı, Kral bu örgütü daha kurulur kurulmaz kapatır, kurucularının da canına okurdu.

Tüm bunlar çok daha sonra, Masonluk biraz gelişince, Fransa başta olmak üzere Kıta Avrupası’nda özellikle yüksek derecelerin oluşumuyla birlikte ortaya döküldü.

James Anderson’un 1723 tarihli anayasa kitapçığının başına kattığı bölümde, inşaatçılık mesleğinin yüzyıllarca öncesine uzanan tarihçesine de sahip çıkılıyordu.

İşte bu sahip çıkma, Masonluktaki “sözde tarihsel köken” anlatımına yol açtı. Büyük bir yanlışlıktı ama kazara değil, belli ki art niyetle yapılmıştı.

Fakat bu konuyu dünya çapında düşünecek olursak, yapılmış olan yanlışlık bu kadarla da kalmamıştı. İşin içine bir de haksızlık katılmıştı.

James Anderson, Roma İmparatorluğu dönemindeki kolejlerden kısaca söz etmiş, sonra inşaatçılık mesleğinin Avrupa’nın diğer ülkelerinde başka hiçbir gelişimi olmamış gibi İngiltere’ye geçivermişti. Mesleğin harikalarına ilişkin olmak üzere yüz kadar yapıdan söz etmişti. Bunlardan birkaçı İskoçya’da, diğerleri İngiltere’ydi. Sanki inşaatçı masonların Britanya dışında hiçbir güzel yapıtı yokmuş gibi bir izlenim yaratmıştı. (Bu arada hiç olmazsa Rosslyn Şapeli’ne de değinmiş olsa, insanın canı daha az yanar.)

Böylece Avrupa’da yüzyıllarca sürmüş olan geleneksel inşaatçılık mesleği, bir İngiliz icadı gibi gösterilmişti. Locaların İngiltere’deki eski yasalarından söz edilmiş, Kıta Avrupası’ndaki daha eski tarihli yasalar yok sayılmıştı.

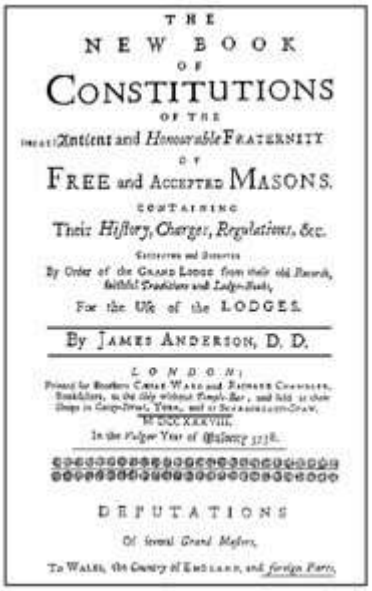
Her şeyi İngilizleştirmek eğiliminde olan İngiliz masonlar, elbette bundan çok hoşlandı.

Londra Büyük Locası, bu bağlamdaki suçlayıcı yüklenmeleri göğüslemeyi bildi ve genişlemesini sürdürdü. 1725 yılında **"İngiltere Büyük Locası"** adını aldı. Fakat bundan bir süre sonra dinsel kurumlara karşı direncini yitirdi ve ödün vermek zorunda kaldı.

1738 yılında anayasa üzerinde önemli değişiklikler yapıldı. Bu kez dinsel inançlara biraz daha ağırlık verildi. Örneğin, bir masonun "Hz. Nuh'un üç yüce buyruğuna uyması" zorunlu tutuldu. [Hırsızlık etmemek, zina yapmamak ve insan öldürmemek.]

Anayasa üzerindeki bu değişikliği de James Anderson hazırlamıştı. Hatta ikinci anayasa kitabını, yazarı olarak kendi adı altında bastırttı bile.

Burada bu kitabın da kapak sayfasının görünümüne yer verelim:

THE
NEW BOOK
OF
CONSTITUTIONS
OF THE
Antient and Honourable FRATERNITY
OF
FREE and ACCEPTED MASONS.
CONTAINING
Their History, Charges, Regulations, &c.
By Order of the GRAND LODGE
For the Use of the LODGES.
By JAMES ANDERSON, D. D.
LONDON:
DEPUTATIONS

Genel Tüzükler

Anayasa büyük locanın yönetimde gereksinme duyduğu her şeye çözüm getirmiyordu. Londra Büyük Locası'nın özellikle iç yönetimi bakımından birtakım ek kurallara da gereksinmesi vardı. Bunlar da anayasa kitabında "Genel Tüzükler" adı verilmiş olan bölümde yer almıştı.

39 maddeden oluşan bu tüzük de, tıpkı anayasa gibi sonradan masonların kendi aralarında başlarına dert oldu.

Bunun nedenlerinden biri, sonraki yıllarda değişen koşullar altında bu tüzüğün değiştirilmesi gerekince, bunun yöntemine ilişkin görüşlerin çelişkili oluşundan ileri geliyordu. Hele bir de bu tüzüğün son maddesinin ilk tümcesi vardı ki; bunu anlayıp yorumlamak hayli zor. Şöyle denmişti:

"Her yıllık büyük loca, bu eski kardeşlik kurumunun gerçek yararı için yeni tüzükler yapmak ya da bunları değiştirmek gücüne ve otoritesine doğal olarak sahiptir; yeter ki eski landmarklar özenle korunsun ve böyle değişiklikler ile yeni tüzükler, yıllık büyük şölenden önceki üçüncü çeyrek yıllık birleşime önerilmiş ve üzerinde uyuşmaya varılmış olsun."

Burada "yıllık büyük loca" ve "çeyrek yıllık birleşim" terimlerinin anlamı kolay… Büyük loca genel kurulunun yılda bir yapacağı büyük toplantı ile üç ayda bir yapması öngörülen ara toplantılardan söz ediliyor. Bu toplantılarda, tüzüğün değişikliğe uğratılabileceği belirtiliyor. Buradaki "üçüncü çeyrek yıllık birleşim" denilen de, eylül ayı sonuna doğru, gündönümü zamanına rastlatılan toplantı oluyor.

Gerekirse bu değişiklik hangi büyük locada yapılacak?

Elbette Londra Büyük Locası'nda ya da sonradan isim değişikliği üzerine İngiltere Büyük Locası'nda.

Peki diğer büyük localar ne yapacak?

Başka bir büyük loca daha olacağı düşünülmemiş ki!

Diyelim ki kuruldu. O zaman ne olacak?

Öyle bir örgütün bu genel tüzükler üzerinde değişiklik yapma hakkı yok. İsterse kendi iç yönetimi bakımından bir başka bir tüzük düzenleyebilir.

Öyle bir tüzük, bu genel tüzüklerde geçen maddelerle çelişkili olursa?

Olamaz!... Buna izin yok.

Yani böylece İngiliz masonlar bu kurumun ilke ve yöntemlerini kendi tekelleri altına almış oluyor, öyle mi?

Evet!... Aynen öyle.

Bu dünya çapında geçerli bir kural olarak kabul edilebilir mi?

Öyle olduğunu söylüyorlar. Zaten çoğunluk da bunu kabul etmiş.

*** * ***

Genel tüzüklerdeki en önemli noktalardan biri, yukarıda geçmiş olan şu **"landmarklar"** terimidir. Bu, Masonlukta başlı başına bir sorun yaratmıştır.

Sözlük anlamı bakımından İngilizcedeki landmark, bir arazi üzerinde belirgin ve değişmez olan işaret anlamına gelir.

Burada "değişmez ve değiştirilemez kural" anlamında kullanılmıştır. Bu, mecazi bakımdan geçerli bir anlamdır. Salt Masonluğa özgü olmayıp, başka kurumlarda ve alanlarda da görülür.

Fakat sözü edilen landmarkların "eski" hatta İngilizce metnin aslına bakılırsa "antik" *(İngilizcede ancient)* olduğu belirtilmektedir. Demek ki bu kurallar Londra Büyük Locası'nın oluşumunda ortaya konmuş değildir. Çok eskiden kalmadır ve geçerliliğini sürdürmektedir.

Hangi eskiden?... Ne kadar "çok" eskiden?

Belli değil. Bu konuda hiçbir açıklama verilmemiş.

Fakat sözün gelişine ve olan bitenlere bakılırsa, buna "inşaatçı mason localarının etkin olduğu dönemden" yani "18. yüzyıl öncesinden" denebilir.

Sözü edilen bu kurallar nelerden oluşuyor?

O da açıklanmamış. Herkesin bunları zaten bildiği varsayılmış.

Fakat anlaşılan, öncelikle masonlar bu konuda bilgi sahibi değilmiş ki, sonraları bunun üzerinde çok tartışma çıkmış. Masonlukta birer otorite sayılan yazarlar, çok zaman sonra, -özellikle 19. yüzyıl ortalarında- bunları kendilerine göre farklı bir kapsamda sayıp dökmüş.

Kimileri de bu sayıp dökülenlerin ve bu bağlamda yapılan açıklamaların yanlışlığını ileri sürüp bunları kıyasıya eleştirmiş.

Bu bağlamdaki tartışmaların günümüzde bile sürdüğü, hâlâ uyuşmaya varılamadığı görülüyor.

Tüm bu kuralları ve gelenekleri içeren yazılı bir eski belge yok mu?

İşte işin orası biraz karışık... Masonların bu kurumun tarihçesine ilişkin anlatmış olduklarına bakılırsa, şöyle bir olay var:

Londra Büyük Locası'nın ikinci büyük üstadı George Payne, inşaatçılık mesleğiyle bağlantılı olmak üzere İngiltere'deki tüm belgeleri toplattı. Bu belgeler Masonluğun yeni anayasasının oluşturulmasında kullanılacak, böylece mesleğin tarihi ve gelenekleri derlenip toparlanacaktı. İnşaatçı masonlar hiçbir şeyi yazıya dökmemiş olduğu için, pek az sayıda belge bulunabilmişti.

Toplanan belgelerin tümü, tutuldukları yerde çıkan bir yangında yitirildi. Yangından önce bunları gözden geçirmiş olanların belleğindeki ve almış oldukları notlarda yazılı bilgilerle yetinmek zorunda kalındı.

Anlaşılan, Londra Büyük Locası'nın geleneksel inşaatçılık mesleğinin eski kurallarıyla bağlarını koparmak amacıyla, ya böyle bir masal uydurulmuş ve sonra toplanmış olan belgeler yok edilmiş ya da zaten bu yangın kasten çıkarılmış.

O kadarla kalsa iyi... O günleri yaşamış bir masonun çok daha sonraki bir tarihte bulunmuş olan günlüğünde anlattığı bir olay var: Yangından iki yıl kadar sonra Londra Büyük Locası'nın ileri gelenlerinden ikisinin birtakım eski belgeleri incelediğini görmüş. Bunları tehlikeli bularak şöminede yakmışlar.

*** * ***

Masonluğun, Londra Büyük Locası'nda onaylanıp 1723 yılında yürürlüğe giren anayasası, ardından 1738 yılında yapılmış olan değişiklikler, sadece ilk madde bakımından değil, genel kapsamı bakımından da masonların başına dert oldu. Birbirine karşıt görüşler, çelişkili eğilimler doğdu.

Bu görüş ve eğilimler kümelenince gruplaşmalar oluştu.

1751 yılında, İngiltere'deki Masonluk ikiye bölündü. Bundan sonra herkes kendi benimsediği ilkelere uygun bir anayasa düzenlemeye yöneldi.

İngiltere'deki Masonluk, ancak 1813 yılında kendi içinde birlik ve bütünlüğü yeniden sağladı. Her şey sil baştan edilip, o günün koşulları ve gereksinmeleri göz önünde tutularak yepyeni bir anayasa hazırlandı.

Fakat bu süre içinde gerek Kıta Avrupası gerekse dünyanın diğer yerlerinde birçok büyük loca kurulmuştu. Bunlardan kimisi İngiliz Masonluğu'nun son anayasasını benimsedi; kimisi buna karşı çıktı. Masonluk, dünya çapında çeşitli bölünmelere uğradı. [Bu konuyu sonraki bir bölümde inceleyeceğiz.]

Hani daha önce "art niyetli olduğunu söyleyebileceğimiz bir vurgulama" bulunduğundan söz etmiştik ya!... İşte şimdi ona geliyoruz.

Kurucu Localar

Masonların yazdığı kitaplarda, Londra Büyük Locası'nı dört eski locanın bir araya gelerek kurduğu belirtilir. Bu dört locanın adları şöyle verilmektedir:

1. Goose and Gridiron *(Kaz ve Izgara)*
2. Crown Alehouse *(Taç Birahanesi)*
3. Apple Tree Tavern *(Elma Ağacı Tavernası)*
4. Rummer and Grapes *(Kadeh ve Salkım)*

Ne garip adlar, değil mi?...

Aslında bunlardan her biri Londra'daki bir lokanta, taverna gibi bir yerin adıdır. Aralarında günümüzde varlığını sürdüreni bile var.

Masonların yazdığı kitaplarda genellikle şöyle deniyor:

"O tarihlerde bir loca, toplantı yaptığı yerin adıyla anılırdı."

İnşaatçı masonlar ya kendi şantiyelerinde ya da yakındaki bir kilisede toplanırdı. Lokanta ve taverna gibi yerlerde olsa olsa localara kabul edilmiş masonlar toplanmış olabilir. Bu deyişin tüm localara genelleştirilmesi, ancak 1710'lu yıllarda Londra'daki localar için geçerli olabilir. Gerçi daha sonraki tarihlerde öyle olmuştur; toplanma yeri olmayan localar, toplantılarını, lokanta ya da benzeri yerleri kapatarak yapmışlardır. Ancak, sonraki bir olgunun sanki daha önce de varmış gibi gösterilmesi ve başka yerlerde de öyleymiş gibi genelleştirilmesi doğru değil.

Kıta Avrupası'nda ise, yukarıdakilere benzer bir ad taşıyan hiçbir loca olmamış. İngiltere'nin diğer yerlerinde de... Bunlar sadece Londra'da.

O zaman da, kabul edilmiş masonların en erken 1702 tarihinde, büyük olasılıkla 1714 yılı sonrasında özgür masonlardan kopmuş ve kendi localarını kurmuş olduğu anlaşılıyor. Kim bilir, belki aralarında onların kafasına uymuş birkaç özgür mason da vardı.

Bu konuyu böyle kurcalayınca, altından çapanoğlu çıkıyor.

Bu dört loca arasında, inşaatçılık mesleğiyle doğrudan ilgili topu topu biri görünüyor: Sir Christopher Wren'in mimarı olduğu Saint Paul Katedrali'nin inşaatını yürütmüş olan loca... "Kaz ve Izgara" adıyla anılan loca işte o.

1666 yılında Londra'yı âdeta baştan sona bir yıkıntıya dönüştürmüş olan büyük yangından sonra, katedralin yeniden yapımına Sir Christopher Wren'in yönetimi altında 1675 yılında başlanmış; 1710 yılında bitirilmiş. Demek ki katedrali inşa eden Saint Paul Locası (yukarıdaki adıyla Kaz ve Izgara), olsa olsa 1675 yılından bu yana varmış. O tavernanın bir taverna olarak varlığı daha eski bir tarihe uzanabilir ama bir toplantı yerinin eskiliği herhalde orada toplanan locanın eskiliğini göstermese gerek.

Kaldı ki masonların yazılarında, bu dört locadan sadece eski olarak değil, "çok eski bir tarihten kalma" oldukları özenle vurgulanarak söz ediliyor. [Bu bağlamda İngilizcede **"from time immemorial"** yani "hatırlanamayacak kadar eskiden kalma" diye bir terim kullanılıyor.]

Oysa şu Kaz ve Izgara adlı loca bile hiç de abartılacak denli eski sayılmaz. Londra Büyük Locası kurulurken, en çok 42 yıllık bir geçmişi varmış.

Londra Büyük Locası'nın diğer kurucu localarının o "hatırlanamayacak kadar eski" denilen tarihçelerinin izlenmesine kalkışıldığında, hiçbir belge, doğru dürüst hiçbir bilgi bulunamıyor.

Bu durumda şöyle bir yorum yapılabiliyor: Demek ki bu localar 1714 yılı öncesinde yokmuş; sonradan kurulmuşlar. Bunlara sanki daha önceden var olan birer inşaatçı mason locası süsü verilmiş. Hiçbirinin daha önce Londra'nın neresinde hangi inşaat işini yürütmüş olduğu belli değil.

O tarihte böyle bir yalanın zorunlu olduğunu, Londra Büyük Locası'nı kurmak için gerek duyulduğunu kabul edelim... Bu yalanın yüzyıllar boyunca korunmuş ve günümüzde bile korunmakta oluşu nasıl açıklanır?

Açıklanamaz... Kimilerine göre; bu locaların üyeleri arasında, daha henüz, bir iki yıl önce "kabul edilmiş mason" olanlar vardı. Hatta çoğunluktaydılar. Masonluğa inşaatçılık mesleğinde hiç görülmemiş bir tören uygulanarak alınmışlardı. Kimisi alelacele ikinci dereceye geçirilmiş, "kalfa" niteliğiyle locasında yönetim görevi üstlenmesi de sağlanmıştı.

İlk büyük üstat **Anthony Sayer**, Elma Ağacı Tavernası adlı locanın üyesiymiş. Bu locanın üstadı olup olmadığına ilişkin bir bilgi yok. Yaşamı, işi gücü, geçmişi hakkında da bilgi yok. Sadece bir "beyefendi" *(gentleman)* olduğundan söz ediliyor, o kadar.

Kadeh ve Salkım adlı locanın üstadı **George Payne**, Anthony Sayer'den sonra Londra Büyük Locası'nın büyük üstadı olmuş. Onun da öz geçmişi bakımından inşaatçılık mesleğiyle hiçbir ilgisi olmadığı görülüyor. Ancak bir devlet memuru olduğu biliniyor. Vergi toplamakla görevli devlet organının başındaymış.

Üçüncü büyük üstat, Fransız asıllı **Jean Théophile Désaguliers**, George Payne ile aynı locadaymış. 1714 yılında Royal Society üyeliğine alınmış olduğu biliniyor. İnşaatçı mason localarıyla herhangi bir ilişkisi olması olanaksız. Ne zaman bir kabul edilmiş mason olduğu da belli değil ama hiç kuşku yok ki Londra Büyük Locası'nın en önde gelen kişilerinden biri.

Dördüncü sıradaki büyük üstat yine George Payne. Aslında büyük üstatlık görevini bir yıl daha sürdürmek istemiş ama bu görevin tek bir yıl yapılmasını kendisi gelenekselleştirmek istediği için, arada bir dönem bırakmış.

Büyük üstatların beşinci sırasındaki **Montagu Dükü John**, 1717 yılında Royal Society üyeliğine alınmış. Londra Büyük Locası'nın kurucularından biri değil; o yıl katılmış. Büyük üstat olarak seçildiği 1721 yılında henüz 33 yaşındaymış. Bu da, Londra Büyük Locası'nın İngiliz soylulardan biraz daha destek almaya yöneldiğini gösteriyor.

Altıncı büyük üstat **Wharton Dükü Philip** ise başlı başına bir olay... Hani dilimizde *"klinik vaka"* diye bir yakıştırma vardır ya; tam ondan. Masonluğa girmeden önce Londra'da "Hell Fire" *(Cehennem Ateşi)* adını taşıyan bir kulüp yönetiyormuş. Hakkında çıkmış olan skandalların haddi hesabı yok. Babasının bir 3. William yandaşı olmasına karşın, o fanatik bir Stuart yandaşı. Londra Büyük Locası'nın büyük üstadı olduğunda 25 yaşında ya var ya yok.

Sonradan Kaz ve Izgara adını alan Saint Paul Locası dışındaki üç locanın çok eski olduğuna dair bir masalı yutturmuşlar. Masonları uyutmuşlar.

İşin ilginç yanı şu ki, bu uyutmaca günümüzde bile sürdürülüyor.

Wharton Dükü

Mason yazarların kitaplarında hakkında söz edilmesinden özenle kaçınılan bu *"klinik vaka"* üzerinde, biz tersine biraz özenle duracağız.

1722 yılında Londra Büyük Locası'nın Büyük Üstadı Montagu Dükü John çok hastalanmış, görevini yerine getiremez olmuştu.

Bundan yararlanan Wharton Dükü Philip, bir kulis etkinliği gösterip, o da bir soylu ya, kendisini büyük üstat olarak seçtirmeyi başardı.

Londra Büyük Locası'nda tartışmalar baş gösterdi. Genel kurulu oluşturan üyelerin çoğunluğu Wharton Dükü'nü seçerse, buna karşı çıkan olamazdı. Fakat seçimin yöntemine uyularak yapılması gerekliydi. Büyük üstat hastalandı diye yerine bir diğeri seçilemezdi. Üstelik daha önce benimsenerek yürürlüğe konmuş olan bir gelenek uyarınca, görevden ayrılacak olan büyük üstadın, selefini belirleyip, aday olarak genel kurula önermesi gerekiyordu.

Uzatmayalım... Londra Büyük Locası, kimilerinin *"incir çekirdeğini doldurmaz"* olarak nitelediği bu olay nedeniyle çalkalanmaya başlayınca, Montagu Dükü John'dan, henüz süresi dolmamış olsa bile hastalığı nedeniyle büyük üstatlıktan çekilmesi, bir kere için olsun büyük locanın genel kurul toplantısına gelmesi, kendisine bir selef belirleyip, önermesi rica edildi.

Montagu Dükü uyumlu davrandı. Genel kurul toplantısına geldi ve sorun çıkmaması için Wharton Dükü Philip'i yeni büyük üstat adayı olarak önerdi.

Pek genç oluşu ve hakkındaki dedikodular bir yana dursun, Wharton Dükü Philip tutum ve davranışları nedeniyle de büyük locada pek sevilmiyordu ama genel kurulu oluşturan delegelerin çoğunluğu önceki büyük üstadın önerisini destekledi.

Sonunda, geleneklere uygun tarzda seçilmiş oldu. Kurallar açısından bir diyecek yok; kişiyle bağlantılı olmak üzere denilecek şey çok…

* * *

Masonluğun 1723 tarihli anayasası, Wharton Dükü Philip büyük üstat adayı olarak sahneye çıkmadan önce genel kurulda kabul edilmişti. Fakat Büyük Üstat Montagu Dükü John hasta olduğu için yürürlüğe konamamıştı.

Wharton Dükü Philip ise, önceden onaylanmış olan anayasayı yürürlüğe koymak için, önce bunun üzerinde birtakım değişiklikler yapılmasını istedi.

Önerilerinden bazıları kabul edildi. Ancak, açıkça politik nitelik taşıyan, eğilimi belli birtakım istemleri onaylanmadı.

Philip buna çok içerledi. Çünkü onun asıl niyeti, büyük locayı 35 yıl kadar önce İngiltere'den atılmış olan Stuartlara destek olacak yönde kullanabilmekti. Fakat işi uzatıp sürüncemede bırakmayarak, anayasanın bu şekilde geçmesine razı oldu. sonra yaptıklarına bakılarak, çöyle düşündüğü söylenebilir: *"Madem öyle istiyorsunuz; anayasa şimdilik bu yetersiz haliyle yürürlüğe girsin bakalım... Nasıl olsa bir süre sonra üzerinde gereken değişiklikleri yaptırırım.»*

Büyük üstat olduktan sonra, bu amaçla kendine yandaş toplamaya başladı.

Şu işe bakın!... Bir mason örgütünde büyük üstat kulis yapıyor. Mason örgütünü bir yana bırakın; bir derneğin başkanı, istediğini yaptırabilmek için dernek üyeleri arasında entrika çevirmeye kalkışıyor.

Kim bilir, belki de o tarihlerin sosyal yapısı bu tür bir girişimi ayıp saymazdı. Ülkelerde, devletlerde hele saraylarda böyle etkinlikler sanki hiç görülmedik bir şey miydi?... Oralarda bunun dik âlâsı yapılmaktaydı. Dernekte neden olmasın!

Dolayısıyla, bundan ötürü Masonluğu suçlamak doğru olmaz. Fakat kimi masonların, üyesi oldukları bu kurumun töresel ilkelerine aykırı bir tutum takındığı da bilinmektedir.

Günümüzde de yer yer görülebilen bu olgu, daha bu Modern Masonluğun kurulmuş olduğu tarihlerde başlamıştı. Bu gibi "Masonluğun ruhu ve töresine aykırı" olarak nitelenebilecek tutum ve davranışlar, kurumun tümüne mal edilerek Masonluğun yanlış bilinmesine, hatta kötülenmesine yol açtı. Bunun tarihteki ilk örneğini de bir büyük üstat vermiş oldu.

Wharton Dükü Philip Siyon Örgütü'nün de üyesi miydi?

Yok canım!... O kendi kendine gelin güvey oluyordu.

Kimilerine göre; onun asıl sorunu babasıyla idi. Babası, gençliğinden beri onun sergüzeşt tarzında yaşam sürmesine karşı çıkıyordu. Philip de ona karşı isyancıları oynuyordu. Babası bir Orange hanedanı yanlısıydı; o da Stuartist olup çıkmıştı işte... Delice delikanlılık…

* * *

Wharton Dükü Philip, Londra Büyük Locası genel kuruluna isteklerini kabul ettirebilmek için çok uğraştı.

Başaramayınca, sinirlendi.

Görev süresi dolmuştu. Zaman kazanması gerekiyordu.

Büyük Loca'da birkaç yıldan beri edinilmiş geleneğe boş verdi. 1724 yılında büyük üstatlığı bırakmayacağını açıkladı.

Olmazdı... Seçim yapılmalıydı. Toplantıda, büyük üstat, yeni büyük üstat adayını önermeliydi.

«Peki, öyle olsun.» diyen Wharton Dükü Philip, kendisini önerdi.

Büyük üstat kuralları çiğniyor, gelenekleri yıkıyordu. Madem o böyle yapıyordu; bir başkası da yapabilirdi. Bu nedenle birisi çıkıp, Dalkeith Örlü John'u aday gösterdi. Soyluysa soylu…

Philip, oylama sonucunda çoğunluğu sağlayamayıp seçilemeyince deliye döndü. O anda genel kurul toplantısını terk etti. Oysa önce seçilen yeni büyük üstada törenle görevini devretmesi gerekirdi. Çekip gitti.

Üstelik giderken, Londra Büyük Locası'nın kuruluşundan beri dosyalanmış tüm tutanak ve belgelerini de alıp götürdü.

Bu belgeler daha sonra bulunamadı. Philip'in daha sonra nereye gittiği, ne yaptığı biliniyor ama belgeleri ne yaptığı bilinmiyor.

Bu nedenle, Masonluğun Londra'daki kuruluşunun ilk yıllarına ilişkin olmak üzere genel kurullarda neler yapılmış olduğu tümüyle öğrenilememiş.

Bu konuda sadece olayların içinde yaşamış olanların sonradan anlatmış olduklarının doğruluğuna güvenmek zorunda kalınmış.

Wharton Dükü Philip'e göre, Londra'daki mason örgütünden Stuartlar lehine işe yarar hiçbir sonuç çıkmazdı. Bu adamlar asıl ciddi olması gereken konuları bir yana itip, derin konularla uğraşarak boşa zaman harcıyordu. Öte yandan Fransa'daki Stuartistler de elleri kolları bağlanmış gibi orada durup duruyordu. Oysa Jean Théophile Désaguliers üç yıl kadar önce Fransa'ya gitmiş ve orada localar kurmuştu. Onlar da bir an önce bundan yararlanmaya baksa ya!...

Fransa'da kurulmuş ilk localardan bazıları Stuartist bir nitelik taşıyordu. Wharton Dükü Philip de ertesi yıl Fransa'ya gittiğinde onlardan birine katıldı. Oradaki masonlar, Philip'e "Büyük Üstat" diyordu. Çok hoşuna gitti. Sanki, nasıl üstat unvanını alan bir mason artık yaşam boyu bu unvanı koruyorsa, bir kez büyük üstat olan kişi de bu niteliği hep taşırmış gibi...

Ancak Wharton Dükü Philip'in Londra'yı terk etmeden önce bir serüveni daha var ki, ondan söz etmeden geçemeyiz.

*** * ***

Wharton Dükü Philip, yeniden büyük üstat seçilemeyince Londra Büyük Locası'nı terk etmişti ama büyük locanın yakasını bırakmaya hiç niyetli değildi. Çok bozulmuştu ve büyük locadan öç alma duygularıyla yanıp tutuşuyordu.

Daha önce başında olduğu Cehennem Ateşi adlı o garip kulübün üyelerinden kimilerini bir araya topladı ve **"Ancient Noble Order of the Gormogons"** *(Gormogonların Eski Soylu Tarikatı)* adlı bir örgüt kurdu. Amacı, bu örgütü kullanarak Masonluğu alaya almaktı. Masonluğun inşaatçılık mesleğini yürüten localar ile hiçbir ilgisi bulunmadığını, eski bir Çin geleneği üzerine oturmuş, saçma sapan, gülünç bir tarikat olduğunu ileri sürdü.

Böylece, tarihteki ilk antimasonik girişimi, büyük üstatlık da yapmış olan bir mason başlatmış oldu.

Fakat Wharton Dükü Philip, İngiltere'de Masonluğu kötülemiş olmasına karşın, Fransa'da yine Masonluğa sarıldı. Ancak orada da mutlu olamadı. Ona göre; bu ülkede her şey çok ağır yürüyordu. Locaların ve üyelerinin sayısı pek yetersizdi. Bu gidişle mason localarının Stuartlar lehine kullanılması, "çok uzun vadede gerçekleşecek bir plan" olurdu. O tarihe kadar da kim öle kim kala!... İngiltere'de bu işler çok daha hızlı sağlanırdı ama İngiliz masonlar da umutlarını boşa çıkarmıştı. Hepsi yanlış işler yapmış, olmadık kişileri Masonluğa alıp yönetime karışacak düzeye getirmiş, Masonluğun İngilizleşmesini ve sonra da kuruluş amacından sapmasını önleyememişlerdi.

Fransa'da ise locaların etkin bir biçimde kullanılabilmesi için Masonluğun yepyeni bir egemen örgütü oluşturulmalıydı. Ancak Fransa'daki Stuartistler bu bağlamda çok tutuk davranıyordu.

Baktı ki beklentileri bakımından buradaki masonlar da yakın vadede hiç umut vermiyor; bu işi kendi bildiği gibi sağlamaya karar verdi.

Avusturya-Macaristan İmparatoru ile görüşmek üzere Viyana'ya gitti.

İmparator 6. Charles, Wharton Dükü Philip'in adını duymuş, meymenetsiz biri olduğunu öğrenmişti. Onunla görüşmeyi istemeye istemeye kabul etti. Viyana'ya niçin geldiğini, ne isteyeceğini tahmin edebiliyordu. Buna karşın, bilmezden gelip sordu. Düşündüğü gibi çıktı.

Philip, İmparatordan, tüm gücüyle Stuartlara destek vermesini istedi.

Böyle bir şeyin yapılması, İmparatorluğun İngiltere ile savaşa girmesi sonucunu getirirdi. Wharton Dükü bunu bilmez miydi? Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun İngiltere ile arasında bir türlü çözümlenemeyen önemli bir sorun olsa ne âlâ!… Böyle bir şey de yoktu ki! Sırf Stuartların hatırı için yaratılacak mıydı?

Philip'e, bunun İngiltere'nin iç işi olduğunu, Stuartların davası o kadar önemliyse kendi başlarının çaresine kendilerinin bakması gerektiğini söyledi.

Philip coştu: «Ne demek önemliyse!... Elbette önemli... Hem çok önemli. Üstelik bu sadece İngiltere'nin sorunu değildir. Tüm Avrupa'yı ilgilendirir. Sadece bugüne değil, geleceğe da bakmak gerekir.» diye karşı çıktı.

İmparatora ders verir gibiydi.

O kadarla kalmış olsa iyi!... Bir de şunu ekledi:

«Sizin de bu bakımdan sorumluluğunuz var. Bundan kaçarsanız, tarih önünde suçlu duruma düşersiniz.»

Çizmeyi iyice aşmıştı. İmparatorun sinirleri bozulmaya başlamıştı. Bu adam ne biçim konuşuyordu? Kiminle konuştuğunun farkında değil miydi? Kendisini bir şey mi sanıyordu?... İçinden onu hemen tutuklatıp, bir güzel pataklattıktan sonra zindana attırmak geldi.

Buna karşın sustu. Hiçbir şey demedi. Sadece omuz silkti.

Philip, sonunda, ondan hiçbir şey alamayacağını anlamıştı. Kös kös Viyana'yı terk etti.

Yakınıp duruyordu. «İmparatoru ikna edebilseydim, durum çok farklı olurdu. Bu konuya yeterince geniş bir açıdan bakamadı. Kendi çıkarını gözetti. Elbette İngiltere ile çatışmaya girişirse, şimdi tahtı ele geçirmiş olan Hanover hanedanı karşısına dikilir. Bundan ötürü niçin hemen Almanlar ile de arası açılsın ki?... Korkak!»

Kimilerinin bu konudaki yorumuna göre; İmparatorun Wharton Dükü'nü soğuk bir tavır ile karşılamış olması, Londra'da kurulmuş olan o yeni tür Masonluğa karşı oluşundan, bu kurum hakkındaki olumsuz görüşünden ileri gelir. Nitekim kızı Marie-Theresa da babasının bu tutumundan etkilenmiş, François de Lorraine ile evlenirken, daha önce Masonluğa girmiş olan kocasına bundan böyle localar ile uzaktan yakından hiç ilgilenmemesini şart koşmuş, yoksa onunla evlenmeyeceğini söylemişti.

Acaba Avusturya-Macaristan İmparatoru'nun tutumu sahiden Masonluğa karşı bir olumsuz görüş sahibi oluşundan ötürü müydü, yoksa Wharton Dükü Philip'in Londra'da kurulmuş ve gelişerek Avrupa'ya yönelmiş bu yeni tür Masonluğu Stuartların emelleriyle bağdaştırarak küstahça lâflar edişinden mi ileri gelmişti?

Bilinemez... O tarihte bu farklı Masonluk henüz çok yeni bir kurumdu. Şunun şurasında kaç yıllık bir geçmişi vardı ki!

Aslında bilinir bilinmesine de, konuya bu açıdan bakıldığında bilinemez gibi görünür.

İşin doğrusu, her ikisi de değil. Siyon Örgütü ile dolaylı bir bağlantısı var. Bu bağlantıyı Avusturya-Macaristan İmparatoru'nun bilmediğini sanmak da safdillik olur.

*** * ***

Wharton Dükü Philip Fransa'ya döndüğünde, buraya ilk kez geldiği zaman görmüş olduğu ilgiyi bulamadı. Artık hiç kimse ona "büyük üstat" falan da demiyordu. Bu da Philip için bir diğer yıkım oldu.

Madem öyleydi, onun da burada daha fazla durmasının hiçbir anlamı kalmamıştı. Fransa'yı da terk ederek, İspanya'ya gitti. Orada kendi kafasından bir loca kurdu.

Wharton Dükü Philip'in yaşamının bundan sonrası da ilginç olaylarla dolu fakat artık bizi pek ilgilendirmiyor. Ancak orada bir askeri birliğe katılıp, 1727-1729 yılları arasında İspanya'nın İngiltere ile tutuşmuş olduğu savaşta yer aldığına değinip bitirelim.

Zaten birkaç yıl sonra, daha 32 yaşındayken İspanya'da öldü.

*** * ***

Masonluk Fransa'ya geçtiğinde; İskoç asıllı masonlar, kendilerine özgü tarihsel geçmişe dayanarak İngilizleri göz ardı edip, bu kuruma kendi tarzlarına göre farklı bir biçim vermeye girişti. Bu bağlamda kendilerini sadece haklı saymakla kalmıyor, "tek hak sahibi" olarak görüyorlardı.

İşte bu olgu, tarih boyunca sürmüş olan İngiliz-İskoç çekişmesinin Masonluğa nasıl ve niçin yansımış olduğunu gösterir.

Bundan sonrasını Fransa'da izlememiz gerekiyor.

Üstat Masonlar

Diğer birçok meslek ve zanaatta olduğu gibi, inşaatçılıkta da geleneksel olarak "çırak" ve "kalfa" diye iki derece ya da aşama vardı.

Bir kişi mesleğe çırak olarak girer, yıllarca çalışır, işi öğrenir, başarılı bir gelişme gösterirse kalfa olabilirdi.

Çoğu için kalfalık, meslekteki son aşamaydı. Pek azı usta olabilirdi. Usta olması, artık mesleğin doruğuna çıkmış bulunması demekti. Usta, sıradan bir "çalışan" değil, kalfa ve çırakları hem eğiten hem yöneten kişiydi.

Burada kullanılacak doğru sözcük "usta" olmalıdır. [Fransızcada "maître", İngilizcede "master", Almancada "meister"]

Fakat biz burada geleneksel inşaatçılık mesleğinden değil, günümüzdeki anlamı çerçevesinde Masonluktan söz ettiğimiz için, bunun yerine "üstat" sözcüğünü tercih ediyoruz.

Batı dillerinde bu bağlamda böyle bir farklı değerlendirme olmamasına karşın Türkiye'deki masonlar, Batı dillerinde "usta" anlamına gelen sözcüğün dilimizdeki tam karşılığını hiç kullanmamış. Bunun nedeni sorulduğunda, şöyle bir gerekçe gösteriyorlar:

"Türkiye'de usta sözcüğü ayağa düşmüş, değerini yitirmiş durumda... İşinin gerçekten ustası olsun olmasın, herkese usta denir olmuş. Hatta bazı mesleklerde kalfalık, ustalıktan üstün bile tutuluyor."

İnşaatçılık mesleğinde çıraklar ve kalfalar bir locaya bağlıydı. Locanın üstadı, eli ayağı tuttuğu sürece ölene dek locasının başında kalırdı. [Fransızcada o sıralarda "Maître de Loge", İngilizcede "Master of Lodge" Almancada "Logenmeister" olarak geçen bu unvanın başına Masonlukta sonradan bir sıfat eklenmiş: Fransızcada "Vénérable Maître", İngilizcede "Worshipful Master" denir olmuş; Almancada ise "Stuhlmeister" benimsenmiş. Türkiye'de masonlardan kimileri "Üstad-ı Muhterem", kimileri "Saygıdeğer Üstat" diyor.]

Londra Büyük Locası kurulurken, eskiden kalma geleneklerin hepsinin yeni tür Masonluğa uymadığı, yer yer değişiklik yapılması gerektiği görüldü.

Bunlardan biri de üstat olan kişinin bir yıl için bu görevde kalması, sonra görevini yerine seçilecek kalfalardan birine devretmesiydi.

Loca üstatlarının her yıl değişmesi nedeniyle, kısa süre içinde localarda üstat masonların sayısı arttı. Bir tür "üstatlar enflasyonu" oluştu. Çünkü bir mason, locasında üstatlık yaptıktan sonra artık kalfalığa dönemez, hak etmiş olduğu üzere bundan böyle hep "üstat" olarak anılırdı.

1725 yılında Londra Büyük Locası'nın adı İngiltere Büyük Locası olarak değiştirildiğinde, bu birikmiş üstatlar için özel toplantılar düzenlenmesine karar verildi. Bunun için de bir **"üstatlar locası"** kuruldu.

Ancak aradan bir yıl ya geçmiş ya geçmemişti ki, üstatlar locası da yetmemeye başladı. Tek bir üstatlar locasının yerine **"üstat locaları"** kurulmasına geçildi. Locasında üstatlık yapmış ve görevi bırakmış olan bir masonun doğrudan bir üstat locasına alınması yerine, bu işin bir törene bağlanması da öngörüldü.

Tören yapılması demek, bunun bir ritüelinin olması demekti. Bu da sıradan, sadece üstat derecesindeki bir masonun locaya kabul edilmesini içeren kuru bir ritüel olmamalı, belli bir öğretiyi içermeliydi. Nitekim bu amaçla, çırak ve kalfa derecelerinden farklı, başlı başına bir alegori üzerine kurulu yeni bir ritüel düzenlendi.

Masonluktaki üstat derecesinde uygulanan bu ritüel, yeryüzündeki tüm mason ritlerinde aşağı yukarı aynıdır. Gerçek bir tarihsel olay gibi anlatılan alegori niteliğinde bir öyküden oluşur. Bu öyküde, Süleyman Tapınağı'nın yapımı sırasında, Masonlukta başmimar olarak nitelenen Hiram Abif'in üç kalfa tarafından tartaklanışı, içlerinden birinin kafasına çekiçle vurup, onu öldürmesi anlatılır.

Bu öykü üzerinde çok durulup, dünya kadar lâf üretilmiştir ama aslında pek basit... Büyütülecek bir yanı yok.

Masonluktaki üstat derecesi ritüeli bugün için öyle fakat o tarihlerde kapsamı biraz daha genişti. Süleyman Tapınağı'nın daha sonraki bir tarihte Babilliler tarafından yıkılışına kadar geçen hatta bunu izleyen yıllarda oluştuğu varsayılan birtakım başka olayları da içermekteydi.

Masonluktaki ritüeller söz konusu olduğunda, Siyon Örgütü'nün ülküsü anlamındaki Siyonizmin etkisi kendini belli eder. Ritüellerdeki anlatımların kapsamında "Ahit Sandığı", "Yedi Kollu Altın Şamdan" gibi Siyonistlerin çok önem verdiği birtakım öğeler de girer. Kimileri bunların doğrudan Tevrat'tan alınma olduğunu söylerse de, bu doğru değildir. Esinlenme söz konusudur ama bu öğelerin Masonluktaki ritüellere girişi dolaylı, aradaki birtakım başka kaynaklar aracılığıyladır.

Nitekim bunların arasında Tevrat ile hiçbir ilgisi olmayan, daha çok Alşimistler ile bağlantısı kurulabilecek öğelerde görülür. Buna bir örnek "yeraltında bir yerde gizlenmiş olup yetkinleşen kişilerce keşfedilmeyi bekleyen bir taş" anlatımıdır. Bu ise, açıkça Alşimistlerin **"Filozof Taşı"** ile özdeşleşir.

*** * ***

Kudüs'teki Süleyman Tapınağı'nın yapılışı, Tevrat'ın "1. Krallar" adlı kitabının 7-8. bölümleri ile "2. Tarihler" adlı kitabının 2-4. bölümlerinde geçer. Yıkılışına ise "2. Krallar" adlı kitabın

25. bölümü ile "2. Tarihler" adlı kitabın 36. bölümünde değinilir. Zaten Masonluğa karşıt nitelikli (antimasonik) girişimlerde bulunan kişilerce bu kurumun Yahudilik ile özdeşleştirilmesi de öncelikle bundan ileri gelir. İşin ilginç yanı, Masonluğa böyle ve sırf bu gerekçeye dayanan suçlamalar, sadece Müslümanlığın yaygın olduğu ülkeler ile çeşitli nedenlerle gerek Yahudilerden gerekse masonlardan nefret edilen çevrelerde görülmüştür.

Konumuzun ve bu kitabın amacı dışına çıkmamak için, burada bunun doğruluğu ya da yanlışlığı üzerinde uzun boylu durmayacağız. Ancak şu gerçeği de belirtmeden geçemeyiz:

Günümüzdeki Masonluk, sadece Hıristiyan dünyasında uygulanmak üzere kurulmuştu. Bu kuruluşta önceleri Deist nitelikli bir tutum taşıyordu ama ortam salt Hıristiyan ortamıydı. Müslümanlar, Yahudiler, Hindular, Budistler ve diğer kitaplı ya da kitapsız herhangi bir dinden olanlar göz ardı edilmişti.

Sonraki yıllarda bu bağlamda yani Hıristiyan önceliğinde zaman zaman o kadar ileri gidildi ki; bazı ülkelerde özellikle Yahudiler kesinlikle Masonluğa alınmaz bile oldu.

Buna tam anlamıyla *"Bu ne perhiz bu ne lahana turşusu!"* denmez mi?

Hayır, pek değil... Daha önce değinmiş olduğumuz gibi, şayet Tevrat'ın sadece Yahudilere özgü olduğunu sanırsak yanılırız. Tevrat, Yahudilerin olduğu kadar Hıristiyanların da kutsal kitabıdır. Hatta Hıristiyanlar, ona Yahudilerden çok daha fazla sahip çıkmıştır.

Yahudilerin Masonluğa alınmayışının gerekçesi ne?

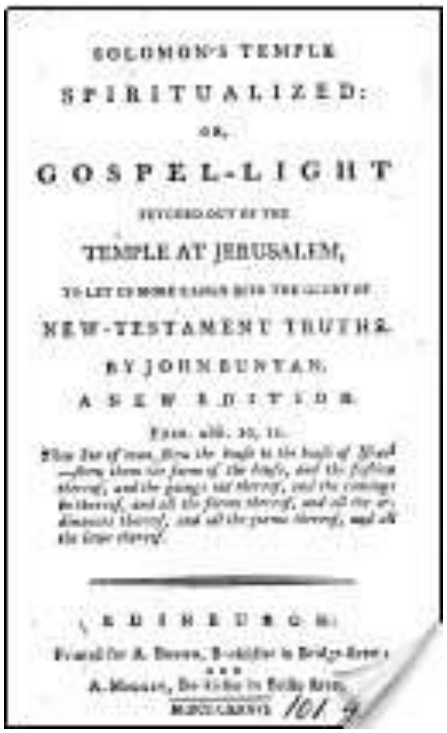
Hıristiyanlık, evrensel nitelikli bir dindir. Bu dinde Tanrı, tüm insanların tek tanrısıdır. Tüm insanların Hıristiyan olması istenir. Fakat Yahudilik belli bir ırkın, Yahudilerin dinidir; bu dinin tanrısı da sadece onların tanrısıdır. İşte bu fark, Hıristiyanlar ile Yahudiler arasında bir çelişki oluşturmuştur.

Bu konuda çok önemli bir noktayı daha bilmeliyiz: Tevrat'ta anlatılan öyküler ile Masonlukta anlatılanlar birbirinin tıpatıp aynısı değil; birçok fark var. Nitekim bu nedenle az önce değinilmiş olduğu üzere bunların Masonluğa Tevrat'tan değil, bambaşka kaynaklardan alınmış olduğu anlaşılıyor.

Gösterilen esin kaynakları arasında, ünlü İngiliz bilim ve devlet adamı Francis Bacon'un 1627 yılında yazdığı **"Nova Atlantis"** *(Yeni Atlantis)* adlı kitabı geliyor.

Onu John Bunyan tarafından 1688 yılında kaleme alınmış **"Solomon's Temple Spiritualised"** *(Ruhsallaştırılmış Süleyman Tapınağı)* adlı bir diğer kitap izliyor.

SOLOMON'S TEMPLE

SPIRITUALIZED:

OR,

GOSPEL-LIGHT

TEMPLE AT JERUSALEM,

NEW-TESTAMENT TRUTHS.

BY JOHN BUNYAN.

A NEW EDITION.

Dolayısıyla, kimilerinin Masonluk ile Yahudilik arasında ille de ilişki kurmak isteyip bunu kanıtlamak üzere de Süleyman Tapınağı'nın yapımıyla bağlantılı anlatımları gösterme savları çöküntüye uğramaktadır.

Masonluğun daha sonra oluşturulan derecelerinin ritüellerinde, Tevrat ve İsrailliler ile bağlantılı başka anlatımlar da vardır. Fakat Masonluğu kötüleyip masonları yıpratmak isteyenler, sadece bunu örnek gösterir.

* * *

Kimilerine göre; Masonluğun üstat derecesinde geçen, yukarıda özetini verdiğimiz öykünün mason localarına girişi az önce anlatıldığı gibi değil, biraz farklı olmuştur. Şöyle denir:

"Masonluktaki ritüellerin oluşturulmasına, daha Londra Büyük Locası'nın kurulması gündeme gelmeden önce başlanmıştı. Bu ritüeller gerekliydi çünkü localara kabul edilmiş masonlar alınıyordu.

İki derece vardı. Çırak derecesinin ritüeli, başta Hermetizm olmak üzere eski ezoterik ekollerden çeşitli alıntıların yanı sıra, özellikle Rozkruacıların ilkelerinden seçilmiş konular üzerine kuruluydu.

Sözü edilen bir dizi alegori ise, kalfa derecesinin ritüelini oluşturuyordu. Bunu Masonluğa Siyonistler getirmişti.

Üstat locaları kurulduğunda yeni bir ritüel yapılmadı. Çırak derecesinin ritüeli birtakım eklemelerle zenginleştirilip ikiye bölündü. Biri çırak, diğeri kalfa derecesinin ritüeli oldu. Önceki kalfa derecesinin ritüeli ise yeniden elden geçirilip, üstat derecesi için düzenlendi."

Öyle ya da böyle... Sonuç aynı... İşin özeti şu: 1725 yılı sonrasında artık Masonlukta uygulanan üç derece vardı ve bunlardan sonuncusunun ritüeli de şu değindiğimiz alegori üzerine kuruluydu.

Çırak ve kalfa derecelerinin ritüelleri ise, bu aşamada bizi ilgilendirmiyor.

* * *

Masonluk İngiltere'den Fransa'ya geçtikten bir süre sonra, üstat masonlar bakımından orada da aynı sıkıntı yaşandı. Fakat çözüm için farklı bir yöntem benimsendi: Üstatlığın başlı başına bir derece olarak her locada uygulanması. Üstat derecesini alabilmek için daha önce "loca üstadı" olma koşulu kaldırıldı. Tersine, loca üstadı olabilmek için daha önce üstat derecesine yükselmiş olma zorunluluğu getirildi.

İngiltere Büyük Locası, Fransa'daki uygulamaya şiddetle karşı çıktı.

Niçin karşı çıkmışlar?... Ne fark eder ki?

Bugün bir şey fark etmeyeceğini söylemek kolay... Fakat o tarihte İngiliz masonlar öyle düşünmüyordu.

İngiltere Büyük Locası, üstat derecesini loca düzeyine indirmek istemiyordu. Böylece, kendi örgütsel gücünü koruyordu. Çünkü locaların her birinin kendi iç işlerinde bağımsızlığı, bir tür özerkliği vardı. Oysa üstat locaları doğrudan büyük locanın denetimi altındaydı.

Fransa'daki masonlar, İngilizlerin bu konudaki itirazına pek aldırış etmedi. Nitekim bu umursamazlıkları ve kendi başına buyruk uygulamalara girişmeleri nedeniyle, İngiltere Büyük Locası uzunca bir süre boyunca Fransa'daki locaları "düzenli mason locaları" olarak tanımadı. Bir diğer deyişle dışladı.

Ancak İngiltere Büyük Locası'nın bir boykot olarak nitelenebilecek bu tutumu, Masonluğun Fransa'da kendine özgü gelişimini engelleyemedi.

*** * ***

Aradan 15 yıl kadar bir süre geçti.

İngiltere Büyük Locası da sonunda yelkenleri suya indirdi ve 1738 yılında üstat derecesinin her locada üçüncü derece olarak uygulanmasını kabul etti.

Fransa'daki masonlar ise o tarihte artık üstat derecesiyle de yetinemez olmuş, daha ileri dereceler oluşturmak üzere girişimlere başlamıştı.

Bu girişim, Masonluktaki **"yüksek dereceler"** olgusunu yarattı.

Başlangıçta her şey iyi gibi gidiyordu; Masonluğa belirgin birtakım yeni dereceler eklenmişti. Böylece kurumun öğreti kapsamı genişletilmişti. Bunda özellikle Siyon Örgütü'nün amaçları doğrultusunda yönelimler vardı.

Fakat sonradan, bu yüksek dereceler olgusunun cılkı çıktı. Siyonistlerin etkisi azaldı; masonlar arasında görüş ayrılıkları belirdi; herkses kendi yüksek derecelerini yaratmaya girişti; çeşitli ritlerin oluştuğu bir döneme girildi.

18. yüzyılın ikinci yarısında, Kıta Avrupası'nda Masonluk çorbaya döndü.

Artık herkes üstattı. Çırak ve kalfaların sözü bile edilmiyordu.

Farklı Amaçlar

Fransa'da, 18. yüzyıl öncesinde bile inşaatçılık mesleğiyle ilgili olmayan birkaç mason locası bulunduğu söylenir. 1688 yılında İngiltere'den kovulan Stuartların Paris yakınlarındaki Saint-Germain-en-Laye adlı yerde toplanıp, orada iki loca kurmuş olduklarına değinilir. O locaların adları bile verilir.

İngiliz masonlar bunu kabul etmez. Daha doğrusu, sözü edilenlerin birer mason locası olduğuna karşı çıkarak böyle bir şey olamayacağını ileri sürerler. Onlara göre, sadece kendi koydukları kurallara uyarak kurulan localar mason locası sayılır; diğerleri uydurmadır. Bu açıdan Fransızlara ya da Fransa'daki İskoçlara karşı çıkışlarının, Stuartlar ile doğrudan bağlantısı yoktur. Bu konu, Masonlukta bir öncelik, bir özgünlük, bir üstünlük hatta egemenlik sorunudur. İngiltere'nin iç politikasından çok, uluslararası politikası ile ilgilidir. Bu bağlamda Masonluğun da doğrudan ve bir tek İngiltere'den kaynaklandığını, başkalarının kendi başına mason locaları kuramayacağını ileri sürerler. Bunun için de, 1717 yılından önce inşaatçılık mesleği dışında kurulmuş bir mason locasının varlığını kesinlikle kabul etmezler.

Öte yandan, 18. yüzyıl öncesinde Fransa'da kurularak çalışmış olduğu belirtilen bu locaların da aslında birer "mason locası" olmaktan çok, politik örgüt niteliği taşıdığı görülmektedir. Bunların başlıca amacının, Stuartların İngiltere tahtı üzerindeki hakkının (!) yine elde edilmesinin sağlanması olduğu anlaşılmaktadır. Masonluktaki eski örgütlenme, yönetim ve çalışma kurallarına uymadıkları da ortadadır.

Kimi masonlar istediği kadar İngilizlere ateş püskürsün... Masonlukta locaların örgütlenme ve çalışma tarzlarına ilişkin temel kurallar ve yöntemler, Londra Büyük Locası'nda belirlenmiş ve uygulamaya konmuştur. Bu konuda özellikle George Payne tarafından hazırlanıp, Londra Büyük Locası Genel Kurulu tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiş olan "Genel Tüzükler" çok önemlidir. Gerçi sonradan Masonluk iyice gelişince, gerek İngiltere'de gerek başka ülkelerde değişiklikler olmuştur ama Fransa'da bundan önce kurulduğu söylenen locaların o tarihte Masonluk ile bağdaşır bir yanı yoktur.

O locaların mason locası sayılabilmesi için ne olması gerekirdi?

Çok basit!... Her şeyden önce, ritüelik nitelikli bir öğretilerinin olması gerekirdi. Ezoterik sistemin temel özelliklerine uygun tarzda çalışmalıydılar. Örgütlenme yöntemleri, Masonlukta benimsenmiş olan tarz ile tam uyumlu olmasa bile benzeşmeliydi.

Oysa bunların hiçbiri yoktu. Amaç sadece Stuartların yitirmiş olduğu tahtı yeniden elde edebilmekti.

Fransa'da 1720 yılı sonrasında kurulmuş localardan bazıları da Stuartların emellerine hizmet etmeye çalıştı. Ancak onlar birer mason locasıydı; yeni masonlara bunlardan söz edilmezdi. Kimileri sonradan öğrenirdi. Kimileri farkına bile varmazdı; çoğuna bir ezoterik ve entelektüel ortamda bulunmanın gururu yeter de artardı bile... Bu localar, 30 yıl öncesinden beri var olduğu ileri sürülenler gibi değildi. Her biri, temel niteliği, örgütlenme ve çalışma tarzı bakımından tartışmasız olarak "mason locası" niteliği taşıyordu.

Fransa'da, İskoç masonların önderliğindeki bu localarda, Fransız ve İskoç soylular arasında öteden beri süregelmiş aile ilişkilerinden de yararlanılması öngörülüyordu. Buna bakılacak olursa; Fransa'daki localardan çoğunun yaptığı, Masonluğun dünya yüzündeki varlığının gerekçesi ve evrensel amacıyla uyuşmakta değildi.

Ancak bu yargıya, Masonluğun günümüzdeki amaç, ilke ve çalışma sistemini göz önünde tutarak varıyoruz. Oysa duruma 18. yüzyılın koşulları altında bakacak olursak, bunların da birer mason locası sayılmaması, sadece Masonluk ile benzerlik gösterdiğini ileri sürmek yanlış olabilir. Çünkü o tarihlerde henüz çok yeni olan Masonluk, hiçbir bakımdan ve hiçbir yerde - İngiltere'de bile-yerli yerine oturmamıştı. Günümüze dek geçen neredeyse üç yüz yıla yakın süre boyunca birçok değişiklik oldu.

Buna karşın bir mason locasının Stuartist yani tek yönlü politik emellerinin olması, o günün koşulları altında bile toleransla karşılanamaz. Masonluğun Fransa'da da benimsenmiş olan 1723 tarihli anayasanın ikinci maddesi, masonların politika alanında bireysel tutumuna karışılmamasını öngörmüş ama örgütsel düzeyde politik etkinlikler gösterilmesini yasaklamıştır.

O tarihte, bir masonun, bulunduğu ülkenin kralına bağlı olması koşulu bile konmuştu. «Monarşi değil de cumhuriyetse ne olacak?» diye sormayın çünkü o tarihte cumhuriyet henüz ufukta bile yok.

Ancak Londra Büyük Locası'nın kuruluşu sırasında da Masonluğun perde arkasında tutulup, doğrudan politik nitelikli Siyonizm ile bağdaşan farklı bir tasarımın varlığını unutmayalım. Başka masonlar için getirilmiş olan bu yasak, Londra Büyük Locası'nı kurmuş olanlar için geçerli değildi anlaşılan. (!)

Belki şöyle demek daha doğru olur: Londra Büyük Locası, Rozkruacılar ile onların ardına gizlenmiş Siyonistler tarafından kendi amaçları doğrultusunda daha rahat çalışabilmek, gerektiğinde bu örgütü bir paravana olarak kullanmak amacıyla kurulmuştu. Ancak genel kurul toplantılarında çoğunluğu elde eden İngilizler bu işi bozmuş, Masonluğu, kuruluşundaki özgün amacından farklı bir doğrultuya yöneltmişlerdi.

Wharton Dükü Philip'in orada koparmış olduğu patırtı da zaten bundan ileri gelmiyor muydu?

Tarih boyunca, Masonluğun çağımızdaki amaçlarıyla hiç bağdaşmayan niyetlerle kurulmuş çeşitli mason locaları görülmüştür. Bunların çoğu 18. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmış ama sadece o döneme özgü kalmamıştır. Bunlar, Masonluktaki farklılaşmalar olarak nitelenebilir. Yakın geçmişimizde de birçok örneği izlenmiştir. [Bazılarını bu kitabın sonraki bölümlerinde göreceğiz.]

Aslında, bunu zaten Masonluğun ilk örgütü yani Londra Büyük Locası yaratmıştı. Günümüze kadar öyle geldi. Dolayısıyla bu bir "yozlaşma" olarak nitelendirilemez. Olsa olsa, kimi masonların bu kurumu, birtakım özel amaçlara âlet edişi sayılabilir.

Zaten masonların da sıklıkla dile getirdiği bir söz var:

«Bir kurum olarak "Masonluk" kavramı ile bireysel olarak "masonlar" kavramını birbirine karıştırmamak gerekir.»

Galiba doğru!

Sonraki Bölüm : Ramsay